

Magyar Hírlap, 1911. évi 2. sz. - 1. sz.

„Az esküdszéki reform.”

Ausztriának csak egy főrendiháza van és így az „esküdszék reformja” ott egyelőre papirosra marad. Nekünk sajnos két főrendiházunk is van és nem tudni, melyikre illik rá jobban az, hogy „urakháza”. Balogh Jenő mindenesetre helyes érzékkel az u. n. képviselőház elé terjesztette azt a javaslatát, amelylyel egy elvi jelentőségű esetben, mint aminő a nyomtatvány ulján elkövetett királlysértés vétsége, az esküdszék alól ki akarja rántani a gyékényt. A bejelentett „sajtótörvény” is úgy látszik, be nem jelentett „esküdszéki reform”-nak készül. Hát majd mire készül akkor a sanda mészáros, ha egyszer megtanul egyenesen nézni és bejelenti „az igazi esküdszéki reformot”, amint azt a „P. L.” és a „B. H.” nem szünnék meg napirenden tartani... Ausztriában egyelőre csak a hivatásos urak, a főrendek mulatnak azzal, hogy a nép intézményeit ócsárolják és in effigie máglyára vessék.

Az „esküdszék reformja” — tisztában vagyunk vele — azóta szükséges, amióta ez az intézmény kezd a gyakorlatban beválni. A polgárjogok biztosítékeképpen jött létre és mindenki meg volt vele elégedve, amíg a polgári jogokat esetről-esetre elárulta. De amióta a polgárjogokat néha valóban megvédelmezi, azóta halálra van ítélve. Amíg politikai perekben az esküdszék csak úgy ítél, akár az állam által fizetett és a kormány által előléptetett szakbiróság, addig az esküdszéken semmi reformálni valót sem találtak. Amíg szocialista perekben az esküdszék 12 esküdtje csak azért ült ott, hogy ellesse a 3 szakbíró szándékát és azt verdiktbe öntse, addig az „a néplélek szabad megnyilatkozása” volt. Amíg a „népbírák” csak arra voltak jök, hogy akkor is elítéljék a „lelketlen izgatót”, amikor a szakbiróságot eselleg jogi vagy elméleti aggályok feszélyezték, addig az esküdszék „a polgárság élő lelkiismerete” volt. Amíg az esküdtpolgárok az államrend elleni támadást látták az „Elvtársak!” megszólításban, lázadást a joglűben és pokolgépet minden kavicsban, amelylyel egy ablakot bevertek, amíg a jámbor népbírákat akár a szava nyáját vagy templomtölteket fel lehetett használni mindenfajta misztifikációra, amelyet az uralkodóosztály Justicia istenasszony nevével elkövetni merészkedett, — addig az szabad polgárok szabad esküdszéke volt, a tiszta erkölcs támasza, talpköve, mely ha megvész, Róma ledől s rabigába görnyed!

Amíg tehát az esküdszék felesleges volt, mert csak a szakbiróság feladatát kendőzte népszerű alárcal, addig szükségesnek tartották. De amióta a „Népszavát” nem ítélik el úgy, mint ahogy azt az ügyész ur előmenetele éppen megkívánta volna és ráadásul még Kovács Gyulát is felmentették, kiderülvén tehát, hogy valóban milyen szükség van az esküdszékre, hogy annak alkalmazkodási képessége és biztonsági szelepvolta minő nagy hasznokat hajthat válságos időkben a közéleti erkölcs és magasabb emberi értékek nézőpontjából, azóta az esküdszék, amelyel hovatovább egy fél évszázada ismertek, hirtelen „nem vált be”. Miért

„nem vált be“ éppen akkor, amikor beváll, miért „volt szükség rá“ addig, amíg semmi szükség sem volt rá és most, hogy végre valóban szükség van rá, miért derül ki éppen akkor, hogy voltaképpen felesleges, sőt káros is?

Az esküdtszék ellenségei azonban nem hagyják magukat sarokba szorítani. Szerintük nem erről van szó, hanem az esküdtszék egyéb működéséről. Az esküdtszék t. i. nemcsak politikai perekben ítél, hanem közönséges bűncselekmények tárgyában is, és pedig éppen főbenjáró bűnök tárgyában. Igaz ugyan, hogy az esküdtszék jelentősége a politikai ítélkezéssel van elválhatatlanul egybeforrva, hogy ez a hatásköre tette azt a demokrácia büszkéségévé, az alkotmányosság mentsvárává, a szabadság zálogává és meggyébbé, aminek azt löbb-kevesebb joggal, amíg engedelmes háziállat volt az uralkodóosztály elnevezte, de erről hirtelenül mindenki megfeledkezik.

Hirtelenül az esküdtszék nem egyéb, mint bíróság, akár a járásbíróság, vagy az előjáróság mint elsőfoku íráhatóság. Hirtelenül csak arról van szó, hogy Vucsetics Mária 19 éves mindenest, aki miután kedvesére lúgot öntött és a többi szép rendesen felhajtotta, de mégsem halt bele, utóbb pedig, amiután felmentették, de kenyeret nem adtak neki, ugyancsak Vucsetics Máriának nevezett, de anyakönyvezellen csecsemőjét, még mielőtt az egy órája ezen a világon lett volna, a test és lélek gyötrelmeitől megtörtén visszaengedte a másikba, hogy így az éhenhalástól megmentse szegénykét, ismét felmentették... Hirtelenül csak arról van szó, hogy az esküdtszék talán tulsok ilyen Vucsetics Máriát enged át büntetlenül... Legjobb lesz tehát eltörölni, hirtelenül így folytatják, mert akkor Vucsetics Mária a szakbíróság elé kerül és ott az ilyen nem történhetik meg. Mint látnivaló, hirtelenül kizárólag Vucsetics Máriáról beszél mindenki, akivel különben senki sem törődik és hiába magyarázzuk, hogy az esküdtszékéről van szó, arról, amelyet a 48-iki forradalmak teremtettek avégett, hogy az uralkodók törvényei és az uralkodók bírái elől menedéket találhasson a nép saját választottjainak esküje mögött, az esküdtszékéről, amelynek a forrásaihoz jár ifjú erőt inni az igazság, ha elikkadt a paragrafusok sivalagában és amelyre támaszkodva a jog lebírhatatlan öserőt szív magába, mert a szülőanyját, a népet éri a talpa alatt.

Hiába magyarázzuk azt is, hogy Vucsetics Máriával nincs is baj és hogy az ilyen ítélkezés még mindig jobb, mint a szakbíróságé, amely ilyenkor mindig rossz. Így sem sikerül őket sarokba szorítani. Helyesebben sikerül, de éppen ebben a sarokban érzik jól magukat. Legfőbb vágyuk elhítni a világgal, hogy valóban az esküdtbíróságnak a közönséges bűncselekményekkel szemben tanúsított magatartása teszi őket olyan hirtelen „reformistákká“. Legfőbb vágyuk, hogy észre ne vegyék azt a lázas figyelmet, amelylyel az esküdtszék minden politikai ítéletét követik és azt a petyhüdt közönyt, amelylyel a Vucsetics Máriák sorsát kísérik...

Bármennyire nyilvánvaló minden figyelmes szemlélő számára,

hogyan az „esküdtzék reform” kizárólag attól a bizonyítástól van sugallva, amelyet a reakció a titokban szövetségeseinek számbeli esküdtzék árulása miatt láplál, nézzük meg mégis mi az igazság abból, amit ürügyként hoznak fel és amit legalább nyíltan hangoztatni mernek?

Épp a főbenjáró deliktumok (gyilkosság, emberölés, gyermekölés stb.) azok, amelyeknek a terén az esküdtzék annyi meghatóan méltányos és felemelően igazságos ítéletet hozott és hoz még naponként, olyan ítéleteket, aminőket semmiféle szakbíró, még ha angyalokból állana is, sem hozhatna meg. Igaz, az esküdtzék gyakran felment, mert nincsen módjában kis büntetést kiszabni, habár az volna a helyén. *De sokkal gyakrabban kis büntetéseket szab ki a szakbíró, mert nincs módjában felmenteni, olyankor, amikor pedig csakis teljes felmentés volna a helyén.* E részben tehát a különbség az, hogy kétség esetén a szakbíró a vádlott terhére, az esküdtzék pedig a vádlott javára kénytelen korrigálni.

De vannak azért az esküdtzék ítélezésnek olyan meglepő eredményei és érzelmi baklövésai is, amelyek a mai érzékenyebb megítélés mellett néha valóságos igazságszolgáltatási botrányokká fajulnak. Ilyen volt Haverda Mária felmentése Szegeden, a Zsilinszky fiuké Békéscsabán és Pesten. Ilyen volt az osztrák Hilsneré, akit a vérvád oklatan meséje alapján a fanatizált esküdtzék kétszer is ártatlanul halálra ítelt. A bűnös ur meg az ártatlan zsidó, mind a kettővel szemben elfogultak voltak az esküdték, az urnak javára, a zsidónak terhére. De hát valóban ez az egészen kivételes érzelmi ítélezés az, amely úgy fáj a „reformisták”-nak? Hiszen a Hilsner-eset egyedül áll és még arra is mindig van kegyelem! Ami pedig a vádlott javára való tévedéseket illeti, amelyeket Justiz-Haupttreffereknek nevezhetnénk, azok, bár kétségtelenül az igazságszolgáltatás hátrányára vannak, elenyésznek az esküdtzék sajátlagos előnyei mellett és különben is mindig ritkábbak lesznek. Valamikor az egész igazságszolgáltatást lutrinak tekintették, akár mindjárt istenítéletnek nevezték, akár csak inkvizíciónak, vagy „kötött bizonyításnak”. Az anyagi igazság győzelmét nem várta senki a bíróságtól és éppen ezért az esküdtzék verdiktjét is régebben csak afféle „népítélet”-nek tekintették. Ujabban még a verdiktől is megköveteljük, hogy szigorúan a bizonyítás eredményére támaszkodjék, mint ahogy Angliában régtől fogva van. Érzékenyebbek lettünk az esküdték igazmondásának az igazsága iránt és nem az esküdték színvonalának a sülyedése, hanem kétségen kívül a közönség tárgyilagosságának és az anyagi igazság iránti érzékének rohamos megnövekedése idézte elő a jelenlegi visszasságokat. Egy oknál több, hogy az esküdtzékől ne tágítsunk. Ritka kivételektől ugyanis, mint aminők az említett tévítéletek, eltekintve, az esküdtzék verdiktjei teljesen megfelelnek jogérzésünknek és ezeket a verdiktet másképpen, mint esküdtzék által ma megkapni teljes lehetlenség. Vagyis: az esetek tulnyomó többségben a szakbíró bármily humánus, bármily szabad jogalkalmazású, bármily haladó legyen is az, teljesen képtelen arra, hogy meg-

felelő ítéleteket hozzon. A szakbiróság kezében a felháborító és vérlázító botrány volna a szabály és a megnyugtató ítélet a ritka kivételé. Hiszen a szakbiróság ítéletei így is gyakran elkese- rilően igazságtalanok, csak hogy senki azon meg nem botránkozik, mert hát — mit legyen szegény...

Látszólag az fáj a „reformisták”-nak, hogy a becsületéért gyil- koló férj, a jobb időket látott betörő, az elhagyott urilány és az esküdtszék egyéb Marlitt-kedvencei, akik még most is titkos érzelmi tartalékokból húzzák a méltányosság uzsorakamatait, elte- relik az igazság útjáról az ártatlan esküdteket és érzelmeinek adják el a lelkét. „Több objektivitást!” — ezt látszik követelni a reformista tábor és ezért megy a szakbirósághoz, ahol — mint látni fogjuk — biztos benne, hogy kevesebbet talál. Mert az es- küdtek — és ezt megmutatták a politikai perek egész sorozatá- ban — ma kevésbé nézik az érzelmeiket és jobban az igazságot, mint régen. Ez a valóság. Az fáj a reakciónak, hogy az esküdtek kezdenek felemelkedni a birói hivatás magaslatára és fel tudnak az ügyészi tekintély és a BÉH-hipnózis hatása alól szabadulni egy objektivebb és elfogulatlanabb nézőpont javára. Ma már fel- mentik a „Népszavát”, bárha minden sora fáj is a polgári fülek- nek, ha a sajtószabadságot kell ezzel megvédeni és egy izléstelen és otromba pornográfiát is felmentenek a „szemérem elleni vétség” vádjá alól, ha ezzel dokumentálhatják, hogy bármily utálatos is a pornográfia, még utálatosabb egy állam, amely a művészettel csak a pornográfia üldözése révén érintkezik!

Az esküdtszék ma már igazságosabb, mint volt, mert kevesebb érzelmi elemet enged szóhoz. A politikai perekben a tárgyilagos ítélkezés mind gyakoribb lesz. Ez fáj a reformistáknak. És hogy erről a tárgyról eltereljék a figyelmet, de viszont érveket is keres- senek az esküdtszék ellen, hirtelen rájöttek, hogy tulsok az érzelmi ítélet — a közönséges deliktumok terén. Igaz, ott is kevesebb van, mint volt. De tekintve, hogy nagyobb a láрма körülöttük, többnek látszik. És ha még nagyobb lesz a láрма, előáll majd egy rossz- máju ember, aki úgy kergeli el a legyet az alvó pásztor orráról, mint az egyszeri medve, aki ezt egy sziklával eszközölt és össze- zuzla szegénynek a fejét...

Az „esküdtszéki reformerek” tulnyomóan veszedelmes csalók. Mert kevesen vannak olyanok, akik az esküdtszékeken esetleg esz- közölhető detailmunkát tekintenék feladatuknak. De van egy csalhatatlan jel, amelylyel az agyongyógyító reformistákat a jószán- déku orvosoktól meg lehet különböztetni:

Aki a közönséges bűncselekmények terén beszél hatásköri megszorításokról vagy reformokról, azt hallgassuk meg nyugodtan, hátha tisztességes ember. De aki a politikai, elsősorban a nyomtatvány útján elkövetelt cselekményeket akarja rendszabályozni, az ilyen „reformistát” nem szabad komolyan venni, hanem le kell leplezni!

Pólányi Károly.